

Документи, які публікувалися латиною з короткими анотаціями або без них, потрібно перекласти дослівно і опублікувати повністю. Щоб українські історики мали можливість повноцінного використання джерел. Якщо у істориків до того ж, є можливість пояснити важливість тих чи інших документів для історії України – вони мають робити це і всюди популяризувати українську історію. Документи, написані іншими мовами, потрібно перекладати українською мовою і публікувати переклади в Україні.

Документи, які написані староукраїнською мовою, лежать «мертвим вантажем» в архівах і онлайн-архівах. Те, що зберігається і сканується все одно не доноситься до широкого загалу, тому що в Україні майже немає спеціалістів, які можуть розчитувати джерела 16-17 століть. Потрібно відроджувати палеографію і вчити дітей, можливо, навіть у школах, у вигляді ігор, розчитувати наші давні документи, щоб налагодити зв'язок поколінь і донести до молоді мудрість наших пращурів.

Знання іноземних мов і навички роботи з документами відкриють для українських істориків цілий світ джерел, пов'язаних з Україною. Якщо вони досліджуватимуть документи і повідомлятимуть українською або іншими мовами про це, то вони зможуть повноцінно інтегруватися в міжнародні дискусії з різних питань і відстоювати незалежний голос своєї власної історії.

Знання того, як штучний інтелект шукає джерела, зможе допомогти всім, кого цікавить історія України, знаходити значно більшу кількість важливих для нас джерел.

ORTHODOX VOTIVES WITH INSCRIPTIONS ABOUT HEALING FROM THE COLLECTION OF THE NATIONAL PRESERVE «KYIV-PECHERSK LAVRA»

Antonina Kizlova

Small votive offerings, such as miniature metal or wax figurines, and a wide array of exquisite jewellery, have been a prevalent means of showing reverence to Christian sacred objects within various denominations, including Catholic, Orthodox, Greek Catholic, and Armenian traditions. Numerous devoted individuals, representing diverse social strata, bestowed these offerings. The continuation of this practice was influenced not only by the internal regulations of the Church but also by government policies [For example: 12, p. 206–207]. It is important to highlight the unique aspects of votive offerings in this context. However, when the origin of a museum object is uncertain, it can sometimes be challenging to discern its cultural and religious affiliation from its ancient forms. Furthermore, associating a votive offering with a specific denomination on Ukrainian soil can pose a significant challenge [13, p. 193]. One of the reasons votive offerings were given to sanctuaries was the belief in healing. Based on the materials from the 19th century, there appears to be the existence of two distinct definitions: «исцѣленіе» (healing) and «выздоровленіе» (recovery), which suggests that the concepts themselves were clearly distinguished at that time. If healing (based on numerous descriptions of such miracles indicating the sudden recovery of the sick

individual) meant an abrupt return to health, it is quite plausible to consider that by «recovery», they meant a gradual healing process, particularly from an illness where the chances of independently overcoming the crisis are low [3, с. 120].

The collection of the National Preserve «Kyiv-Pechersk Lavra» includes 5 votive offerings dated to the 19th century with inscriptions indicating healing [5; 6; 7; 8; 9].

Three of them, featuring figures carved in high relief with distinct facial features and clothing details, characterized by relief wavy edges and inscriptions made in a similar style with a needle punch, have old tags indicating they come from Pryluky [5; 6; 7], while one, although lacking such a tag [8], is stylistically and technically similar to all three.

Among the modern museum collection of votive offerings of the Poltava Local Lore Museum named after Vasyl Krychevsky, there are specimens crafted in the same technique and style. As proved by I. Vlasenko and O. Parasochka, one of these pendants (PKMVK 3195, M 299) depicting a saint with a cross in the left hand and an inscription in Old Slavic language («1824 года сей привѣсъ вѣтменень за исцѣленіе отъ одра болѣзни раби Божія Маріи во оставленіе грѣховъ (In the year 1824, this pendant was dedicated for the healing from the sick bed by the servant of God Maria for the forgiveness of her sins) is derived from the collections of Ya. Ryzhenko from Pryluky [2, с. 433, X]. Most likely, the ex-votos from the collection of the National Reserve «Kyiv-Pechersk Lavra» [5; 6; 7; 8] initially come from the same collection. The paths they took to arrive in Kyiv require separate investigation.

These same authors suggest that the votive offering originates from the Trinity Monastery of Hustynia [2, с. 433, X]. In the monastery from the 17th century, the Orthodox prayers revered the Hustynia icon of the Mother of God [11, с. 270] as miraculous, so this origin is very probable.

The affiliation of the donors of the last of the mentioned votives [9] to the Orthodox faith is presumed by the language used in the inscriptions, which are written in Cyrillic script.

The purpose of this work is to characterize the connection between the form of these votives and the inscriptions on them.

On the silver plate with an image of a swaddled baby in a halo, there is an inscription that reads: «1816 года сей привѣсъ вѣтменен за исцѣлен. отъ одра болѣзни новорожденного младенца раба Божія Феодора (In 1816, this votive offering was dedicated for the healing from the sick bed of a newborn baby servant of God Theodore)» [6]. Hence, it follows that the mention of «sick bed» does not necessarily imply that the sick person was bedridden, as newborn infants cannot stand at all.

The figure of the woman «Сія превѣска отѣмѣнена во исцѣленіе отъ одра болѣзни раби Божіи Надежди 1827 года: ав. 18: дня (This votive offering is dedicated to the healing from the sick bed of the servant of God Nadezhda in 1827: August, 18th)» [5], especially in the clothing style, is somewhat similar to the icon of Saint Nadezhda painted in the late 19th century [10], which requires further investigation. However, it is impossible to determine the type of illness based on the votive offering.

The silver plate with an image of eyes and an inscription: «Сеи глаза вѣтменен за исцѣленіе от одра болѣзны раба Божія Младенца Николая (These eyes are dedicated for the healing from the sick bed of the servant of God infant Nicholas)», – is dated by the jeweller's hallmark to the year 1841 [8]. There is no basis to equate these eyes with the symbol of the All-Seeing Eye [1] because they are depicted quite

realistically. Therefore, there is no direct correlation between the ex-voto shape and the illness.

The inscription «За исцѣленіе от болѣзѣни раби Божия Матрони и чади ея младенцовъ Марію: Никифора: Иоанна (For the healing from illness of the servant of God Matrona and her children Maria, Nikifor, and Ivan)» on the a 19th-century silver plaque with the depiction of a woman and three children [7] in the case where they all fell ill and recovered simultaneously may indicate an infectious disease.

Notably, none of the figures have a halo, although each child is holding an attribute typically depicted in icons of saints: Mary holds a scroll, Nikifor holds a cross, and Ivan holds a branch [7]. This requires further investigation.

On the silver plate with an image of a swaddled baby in a halo, there is an inscription that reads: «1816 года сей привѣсъ втѣменен за исцѣлен. отвѣдра болѣзни новорожденного младенца раба Божія Феодора (In 1816, this votive offering was dedicated for the healing from the sick bed of a newborn baby servant of God Theodore)» [6]. Hence, it follows that the mention of «sick bed» does not necessarily imply that the sick person was bedridden, as newborn infants cannot stand at all.

The multifaceted symbol of the heart in various variations of votive offerings is perhaps one of the most common across all Christian denominations. It can signify one of the conditions of repentance, the emblem of the Sacred Heart of Jesus or fervent love for God. It may also be a symbol of love or a direct reference to the afflicted organ for which healing is sought [4, с. 29–30]. This concerns a 19th-century silver heart-shaped votive with an engraved inscription: «Прѣ Богорѣисцѣли отъ сердцабіенія рабу твою Анисію (Oh, Blessed Virgin, heal your servant Anisia from tachycardia)» [9]. So in this case, there is a direct connection between the nature of the illness and the form of the pendant offered to request healing.

Therefore, in the case of votive offerings with inscriptions about healing from the collection of the National Preserve «Kyiv-Pechersk Lavra», only in one case, the form of the votive offerings directly correlates with the specific health condition for which healing is sought: a heart-shaped votive is connected to a plea for healing from tachycardia. The rest of the votive offerings, which do not show such relatedness, considering their common origin, in combination with the aforementioned pendant kept in Poltava, allow us rather to trace the tendency to insert variable information (primarily dates and names) into a set phrase within a specific workshop. However, the specific features of illnesses based on the form of these pendants are not clearly traced.

References

1. Арістова А. В. Всевидюще око. *Велика українська енциклопедія*. URL: [https://vue.gov.ua/Всевидюще око](https://vue.gov.ua/Всевидюще_око) (дата звернення: 12.11.2023).
2. Власенко І. О., Парасочка О. Г. Вотивні підвіски-таблички у колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. *Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: збірник наукових статей*. Полтава: Арбуз, 2019. С. 430–436, X.
3. Кізлова А. А. *Православні святині Києва у духовному та суспільному житті киян (кінець XVIII – перші десятиліття XX ст.)*. Дис. ... к. і. н. 07.00.01. – Історія України. Київ, 2010. 192 с.

4. Кізлова А., Крайня О. Повсякдення та емоційний світ вірян у символах і образах вотивів з колекції Національного заповідника «Києво-Печерська лавра». *Forum wschodnie. Rocznik interdyscyplinary*. № 10. 2022. С. 25–40.
5. КПЛ-М 394. Вота срібна карбована, 1827 р. Україна.
6. КПЛ-М 610. Вота срібна штампована, 1816 р. Україна.
7. КПЛ-М 615. Вота срібна штампована, XIX ст. Україна.
8. КПЛ-М 670. Вота срібна штампована, Україна, 1841 р.
9. КПЛ-М 7206. Вота металева штампована XIX ст.
10. «Святая мученица Надежда», 1892 г. URL: <http://surl.li/mrtyb> (дата звернення: 12.11.2023).
11. *Сказания о земной жизни Пресвятой Богородицы с изложением пророчеств и преображений, относящихся к Ней, учения Церкви о Ней, чудес и чудотворных икон Ея, на основании Священного Писания, свидетельств св. отцев и церковных преданий*. Москва: Ефимов, 1904. 378 с.
12. Kizlova A., Onoprienko N. Christian Votive Crafts in Pre-Soviet and Post-Soviet Ukraine. *Res humanitariae*. № XXX. 2022. P. 206–217. DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rh.v30i0.245961> (дата звернення: 12.11.2023).
13. Krainia O. Votive Offerings in Churches in Ukraine: the Suppression and Revival of the Tradition. *Res humanitariae*. № XXX. 2022. P. 190–205. DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rh.v30i0.2460> (дата звернення: 12.11.2023).

УКРАЇНСЬКІ ВІКІВІДЗНАКИ ЯК ЗАОХОЧЕННЯ ДО РЕДАГУВАННЯ ВІКІПЕДІЇ

Євген Букет

Вікіпедія — глобальна, вільна та багатомовна інтернет-енциклопедія, найстаріший і найбільший проект Фонду Вікімедіа – найпопулярніший довідник в Інтернеті. Інтенсивний процес її розвитку триває в усьому світі вже понад два десятиліття [16, с. 101]. Вікіспільнота, як класичний клуб за інтересами чи товариство, досить швидко перейняла і принципи гейміфікації, притаманні для подібних спільнот, розробивши внутрішні правила, персоніфікацію, сленг тощо.

Важливою складовою внутрішнього життя вікіспільноти є заохочення користувачів до редагування, яке з часу створення Вікіпедії здійснюється здебільшого віртуальними засобами. Одним із різновидів заохочень є віківідзнаки, про які піде мова в цій статті, що поширені в усіх мовних версіях енциклопедії. Різні Вікіпедії мають розгалужений набір усіляких орденів чи «барнстарів» [13]. Зокрема, категорія «Awards associated with Wikipedia» на Вікісховищі має понад 1100 файлів та понад 60 підкатегорій [15]. Проте, в українській Вікіпедії досі набір віківідзнак дуже обмежений і не централізований [13].

Перший нагородний Шаблон:100¹ для користувачів, які зробили понад 100 редагувань започаткував 9 серпня 2006 року Користувач:Hasgone. 21 серпня того ж

---

¹ Шаблон:100 був вилучений з Вікіпедії 15 січня 2014 року адміністратором Ykvach, натомість існує аналогічний Шаблон:За 100 редагувань, створений 2 лютого 2010 року.